

1/2006. (V. 22.) PK vélemény

A baleseti járadék alapjául szolgáló átlagkereset meghatározásáról és a járadék számítási módjáról*

A Legfelsőbb Bíróság az egységes jogértelmezés és jogalkalmazás érdekében a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 1997. évi LXVI. törvény (a továbbiakban: Bsz.) 33. §-ának (1) bekezdése alapján a következő

véleményt

nyilvánítja.

I. A baleseti járadék alapjául szolgáló átlagkereset meghatározásánál a keresetet (jövedelmet) a nyugdíjjáradék mellett a - magán-nyugdíjpénztári járadékkal és tagdíjjal, az egészségbiztosítási járadékkal és a munkavállalói járadékkal csökkentett összegben kell figyelembe venni.

II. A munkáltató kártérítési felelőssége alapján kifizetésre kerülő baleseti járadék kiszámításánál figyelembe kell venni azt a társadalombiztosítási ellátást, amelyre való jogosultság a káreseménnyel összefügg. Tekintettel arra, hogy a baleseti járadék személyi jövedelemadó köteles bevételnek minősül, ezért a járadék alapjául szolgáló valamennyi összeget bruttósított számítással kell figyelembe venni.

I.

1. Az 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 355. §-ának (4) bekezdése szerint kártérítés címén a károkozó körülmény folytán a károsult vagyonában beállott értékcsökkenést és az elmaradt vagyoni előnyt, továbbá azt a kárpótlást vagy költséget kell megtéríteni, amely a károsultat ért vagyoni és nem vagyoni hátrány csökkentéséhez vagy kiküszöböléséhez szükséges.

Az 1992. évi XXII. törvény (a továbbiakban: Mt.) 177. §-ának rendelkezése szerint a munkáltató a 174-176. §-on alapuló felelőssége alapján a munkavállalónak elmaradt jövedelmét, dologi kárát, a sérelemmel, illetve ennek elhárításával összefüggésben felmerült indokolt költségeit köteles megtéríteni. Meg kell téríteni a munkavállalónak azt a kárát is, amely nem vagyoni kár.

A keresetvesztesség (jövedelemvesztesség) elmaradt (kieső) vagyoni előny, amely megítélhető járadék formájában is [Ptk. 355. § (3) bek., Mt. 183. § (1) bek., Mt. 177. § (1) és (2) bek., Mt. 179. § (1) bek.]. Ha a károkozás következményei a jövőben hosszú időn át rendszerességgel következnek be, kártérítésként rendszerint járadék megállapítására kerül sor.

2. A Ptk. 357. §-a (1) bekezdésének első mondata szerint a balesetet szenvedett személy keresetvesztességét (jövedelemkiesését) általában a balesetet megelőző egy évben elért rendszeres kereset (jövedelem) havi átlaga alapján kell meghatározni.

Ehhez a rendelkezéshez kapcsolódik „A baleseti járadék alapjául szolgáló átlagkeresetnek a nyugdíjjáradékkal való csökkentése” elnevezésű PK 35. számú állásfoglalás, amely úgy szól, hogy a baleseti járadék alapjául szolgáló átlagkereset meghatározásánál a keresetet a nyugdíjjáradékkal csökkentett összegben kell figyelembe venni.

A jogszabály szövege az állásfoglalással együtt a baleseti járadék alapjának a meghatározását fogalmazza meg azzal, hogy annak a megállapításánál mit kell figyelembe venni.

3. Az Mt. 183. §-ának (1) bekezdése szerint kártérítésként járadékot is meg lehet állapítani. Az Mt. 178. § (1) bekezdése szerint a munkaviszony körében az elmaradt jövedelem megállapításánál -

mind a pénzben, mind a természetben megállapított - elmaradt munkabért és azon rendszeres szolgáltatások pénzbeli értékét kell figyelembe venni, amelyekre a munkavállaló a munkaviszony alapján a munkabéren felül jogosult, feltéve, ha azokat a károkozás bekövetkezését megelőzően rendszeresen igénybe vette. A (2) bekezdés értelmében a munkaviszonyon kívül elmaradt jövedelemként a sérelem folytán elmaradt egyéb rendszeres keresetet kell megtéríteni.

A munkáltatónak tehát meg kell térítenie a munkavállalónak az adott jogviszonyból elmaradt jövedelmét, és az ezen kívül fennálló további legális jogviszonyból kiesett, rendszeres keresetét is.

Az Mt. 179. §-ának (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy az elmaradt munkabér összegének megállapításakor a munkajogi átlagkereset számítására vonatkozó szabályok (Mt. 152. §) alapján kell eljárni.

Az Mt. 1992. július 1. napjától változatlan 182. §-ának a) pontja szerint a kártérítés összegének kiszámításánál le kell vonni az elmaradt munkabérre eső nyugdíjjárulékot.

A PK 35. számú állásfoglalás szerint a munkáltató felelőssége esetén és a szerződésen kívüli károkozás körében a baleseti járadék alapjául szolgáló átlagkereset meghatározásánál - azonos módon - a nyugdíjjárulékkal csökkentett összegben kell figyelembe venni a keresetet (ezt a megállapítást az időközi jogszabályváltozások nem érintik).

4. A járadék összege nem azonos a járadék alapjával. A járadékalap az elmaradó, kieső rendszeres kereset (jövedelem), a járadék összege pedig a járadékalapnak az a része, amit járadék formájában kell fizetni kártérítésként.

A keresetvesztés (jövedelemvesztés) megállapításához szükséges járadékalap kiszámításához meg kell határozni, hogy a károsultnak mennyi volt a keresete (jövedelme) a károsodás bekövetkezése előtt. Az a kérdés, hogy a baleseti járadék alapjául szolgáló átlagkereset meghatározásánál a bruttó keresetet milyen szempontok figyelembevételével kell megállapítani, abból mit kell levonni.

5. A társadalombiztosítás ellátásaira és a magánnyugdíjra jogosultakról, valamint e szolgáltatások fedezetéről szóló 1997. évi LXXX. törvény (a továbbiakban: Tbj.) hatálybalépését megelőzően 1992-ben a társadalombiztosítási ellátásokra Nyugdíjbiztosítási Pénztárt és Egészségbiztosítási Pénztárt és ezeknek megfelelő Alapokat hoztak létre. A korábbi, kizárólag nyugdíjjárulék fizetésével járó egységes társadalombiztosítás helyett ez a szétválasztás fejezte ki a különböző tartalmú társadalombiztosításokat azzal, hogy a kötelezően fizetendő egységes társadalombiztosítási járulék keretében a biztosított egészségbiztosítási és nyugdíjjárulék fizetésére kötelezett (1992. évi IX. törvény).

A Tbj. a társadalmi szolidaritás elvének megfelelően szabályozza a társadalombiztosítási jogviszonyokat, a foglalkoztatók és biztosítottak kötelezettségét és ennek a köztelherviselés szerinti teljesítését (Tbj. 1. §).

A 2. § szól a társadalombiztosítás körébe tartozók társadalmi kockázatközösségéről és az abban való kötelező részvételről, a biztosítási elvről és szolidaritásról, továbbá a társadalombiztosítási járulék fizetési kötelezettségről, illetőleg a magánnyugdíjért fizetendő tagdíjról.

A Tbj. 4. §-a meghatározza a foglalkoztatót és az egyéb minőségben befizetőt, azt, akit biztosítással járó jogviszony keretében foglalkoztatnak, továbbá azt a járulékot (1. pont), amelyet az 5. § szerint a biztosítottak után fizetni kell a járulékalapot képező jövedelem után. Ezek a járulékfizetések adnak alapot a társadalombiztosítás rendszerében nyújtott ellátások (egészségbiztosítás és nyugdíjbiztosítás) igénybevételére (Tbj. 14. §).

A Tbj. 18. §-ának a) és b) pontja rendelkezik arról, hogy a társadalombiztosítási ellátások fedezetére

a biztosított egészségbiztosítási és nyugdíjjárulékot, a foglalkoztató egészségbiztosítási és nyugdíjbiztosítási járulékot (együtt társadalombiztosítási járulékot) fizet, amelyek mértékét is meghatározza (Tbj. 19. §). A Tbj. 34. §-a lehetőséget teremt olyan megállapodás kötésére, amely - foglalkoztatás nélkül - járulékfizetés fejében társadalombiztosítási ellátásra jogosít.

A Tbj. 50. §-a a foglalkoztató kötelezettségévé teszi a járulék megállapítását, bevallását és megfizetését.

6. A magánnyugdíjról és a magánnyugdíjpénztárakról szóló 1997. évi LXXXII. törvény (a továbbiakban: Mny.) hatálya alá tartoznak azok a természetes személyek, akik a társadalombiztosítás ellátásaira és magánnyugdíjra jogosultakról, valamint e szolgáltatások fedezetéről szóló törvény alapján pályakezdőnek minősülnek és a törvény alapján kötelezően pénztártaggá válnak, illetőleg a pénztárba önkéntes döntés alapján beléptek [Mny. 2. § (1) bek. a) és d) pont].

Az Mny. 4. § (2) bekezdésének c) pontja szerint pénztártag az a természetes személy, aki pályakezdőként vagy önkéntes döntés alapján pénztárba lép és e törvény szerint tagdíjat fizet, illetve a pénztártól nyugdíjszolgáltatásban részesül. A d) pont értelmében tagdíj az az összeg, amelyet a pénztár tagja a pénztár számára köteles megfizetni, az e) pont szerint pedig a nyugdíjbiztosítási jogviszony a Tbj. 5. §-ában meghatározott, nyugdíjjárulék-fizetési kötelezettséggel járó jogviszony, valamint a Tbj. 34. § (1) bekezdés szerinti nyugdíjbiztosítási jogosultság érdekében megkötött megállapodással létrejött jogviszony.

A Tbj. 18. §-ának (2) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a magánnyugdíjpénztár tagja nyugdíjjárulék és tagdíj fizetésére kötelezett.

7. A foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról szóló 1991. évi IV. törvény (a továbbiakban: Flt.) 41. §-ának első mondata szerint a munkavállaló járulékként a munkaviszonya(i) alapján a munkáltatótól kapott bruttó munkabér, illetmény (kereset) 1 százalékát köteles fizetni.

8. A Tbj., az Mny. és a Flt. rendelkezéseiből megállapítható, hogy a biztosított, a magánnyugdíjpénztártag, illetőleg a munkavállaló a bruttó jövedelme, keresete, munkabére után járulék, illetőleg tagdíj fizetésére kötelezett. Ez a kötelezettsége akkor is fennáll, ha kötelezően, vagy önkéntes elhatározás alapján vált biztosítottá, illetőleg taggá, míg a munkavállalói járulékot a munkaviszony alapján kell fizetni.

9. A Ptk. és az Mt. idetartozó rendelkezéseiből következik a teljes kártérítés elve, és a káronszerzés tilalma. Ezek a tárgyalta kérdéskörre vonatkozóan azt jelentik, hogy az Mt. alá tartozó, illetőleg a Ptk. szerinti - munkajogon kívül eső - szerződésen kívüli károkozások esetén a járadékalap meghatározásánál egységesen kell figyelembe venni a keresetet csökkentő járulékokat.

A nyugdíjjárulékot, a magánnyugdíjpénztári járulékot és tagdíjat, az egészségbiztosítási járulékot, valamint a munkavállalói járulékot kötelezően és rendszeresen kell fizetni.

Ha a balesetet szenvedett személy dolgozna, ezeket tőle levonnák, ezért károsult helyzetében sem juthat több jövedelemhez járadék formájában.

Ezért ezeket egységesen kell figyelembe venni és le kell vonni a bruttó keresetből, mert csak ebben az esetben határozható meg az a járadékalap, aminek alapján olyan járadék állapítható meg kártérítésként, amely biztosítja, hogy a károsult se többet, se kevesebbet ne kapjon, hanem pontosan annyit, amennyi a tényleges keresetvesztése (jövedelemvesztése).

II.

1. A káronszerzés tilalma folytán a kártérítés összegének kiszámításánál le kell vonni mindazt az

ellátást, amelyre való jogosultság összefüggésbe hozható a munkahelyi, illetőleg egyéb baleset következményével. Ha pl. a munkavállaló a balesettel összefüggésben bekövetkezett rokkantsága nélkül nem lenne jogosult özvegyi nyugdíjra, annak összegét - minthogy ez a juttatás nem független a baleset következményétől - a munkáltató által fizetendő kártérítési járadék összegéből le kell vonni [Mt. 177. §, 182. § b) pont, Ptk. 356. § (2) bek., 1997. évi LXXXI. tv. 47. § (2) bekezdés].

2. Az Mt. 182. §-át a személyi jövedelemadóról szóló rendelkezésekkel együttesen, azokkal összhangban kell alkalmazni (1991. évi XC. törvény, 1995. évi CXVII. törvény). Az 1988. január 1-je után megállapított, szja-köteles bevételnek minősülő keresetpótló járadékot bruttósított számítási mód szerint kell megállapítani. E számítás során - a tényleges kárt meghaladó kártérítés elkerülése céljából - a kártérítés alapjául szolgáló valamennyi összeget, így azt a tényleges jövedelmet, amelyet a munkavállaló a munkaereje hasznosításával megkeresett, valamint a törvény alapján levonásra kerülő társadalombiztosítási ellátást is, bruttó összegben figyelembe venni. Amennyiben a társadalombiztosítási ellátást (rokkantsági nyugdíjat) szja-mentesen folyósítják, ezt úgy kell meghatározni, mintha szja-fizetési kötelezettség terhelné, ezért „bruttósítani” kell.

Ez a számítási mód irányadó akkor is, ha a jövedelempótló kártérítést korábban nem bruttósított (szja-val nem növelt) elérhető kereset alapján állapították meg. A személyi jövedelemadóról szóló 1995. évi CXVII. törvény 1. számú melléklet 6.2. pontja értelmében ugyanis az 1988. január 1. napját megelőzően megállapított baleseti és kártérítési járadék adómentes, kivéve, ha annak összegét utóbb bruttósított átlagkereset alapulvételével emelték, azaz a személyi jövedelemadóval „felbruttósították”.

* Az 1/2014. PJE határozat 1. pontja szerint a Kúria Polgári Kollégiuma az új Ptk. alkalmazása körében is megfelelően irányadónak tekinti.